

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**IZDATKI V PRORAČUNU RS ZA SLOVENSKO VOJSKO IN
NJIHOVI OPORTUNITETNI STROŠKI**

Ljubljana, september 2022

ALJAŽ STRNIŠNIK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Aljaž Strnišnik, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Izdatki v proračunu RS za Slovensko vojsko in njihovi oportunitetni stroški, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Maksom Tajnikarjem

IZJAVLJAM,

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SLOVENSKA VOJSKA	2
1.1 Zgodovina SV	2
1.2 Sestava SV	3
1.2.1 Struktura Slovenske vojske.....	3
1.2.2 Organiziranost sil.....	4
1.2.3 Infrastruktura Slovenske vojske.....	5
1.3 Poslanstvo SV	7
2 FINANCIRANJE SV	8
2.1 Investicije v oborožitev	10
2.2 Investicije v objekte	12
2.3 Finančni načrt do 2030	13
3 PRORAČUN REPUBLIKE SLOVENIJE	13
3.1 Odnos med rastjo BDP in rastjo državnega proračuna	14
3.2 Struktura proračuna RS	15
3.3 Primerjava izdatkov za SV s postavkami proračuna RS	17
4 OPORTUNITETNI VIDIKI FINANCIRANJA Z IZDATKI SV	17
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI	20
PRILOGE	25

KAZALO TABEL

Tabela 1: Organiziranost sil.....	5
Tabela 2: Delitev poslanstva vojske.....	8
Tabela 3: Struktura proračuna RS v obdobju zadnjih 10 proučevanih let (v %).....	15
Tabela 4: Gibanje deležev proračuna na posameznih področjih.....	16

KAZALO SLIK

Slika 1: Lokacije vojašnic v Sloveniji.....	5

Slika 2: Višina realiziranih obrambnih izdatkov in njihovega deleža BDP med leti 2001 in 2022.....	9
Slika 3: Struktura porabe izdatkov zadnja štiri leta.....	9
Slika 4: Trgovanje z orožjem in vojaško opremo SV v RS v obdobju 2004–2021 (v tisoč €).....	10
Slika 5: Razčlenitev investicij SV oziroma nabave orožja in vojaške opreme v obdobju 2016–2021.....	11
Slika 6: Gospodarsko gibanje v razmerju s proračunom (multiplikator x1000).....	14
Slika 7: Spremembe v višini zneska BDP in proračuna.....	15
Slika 8: Presežek/primanjkljaj proračuna v posameznih letih.....	18

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Kategorizacija orožja in vojaške opreme (izrezek iz poročil – uvoz, izvoz).....	1

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BDP – Bruto domači proizvod

JLA – Jugoslovanska ljudska armada

NATO – (angl. North Atlantic Treaty Organisation); Severnoatlantska pogodba

ML – (angl. Military); Vojaško

MORS – Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije

RS – Republika Slovenije

SV – Slovenska vojska

UVOD

Ljudje ves čas vrednotimo, kako najbolje izkoristiti svoja finančna sredstva, in delo vlade ni nič drugačno. Vlada poskuša čim bolj prilagoditi svoj proračun tako, da je v dobro vseh prebivalcev države. To doseže z namembnostjo in prilagoditvijo izdatkov svojega proračuna različnim sektorjem.

Razlog za izbor teme je bil utemeljen na podlagi dejstva, da se demografija prebivalstva v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS) ne izboljšuje, hkrati pa je čedalje več državljanov, ki prehajajo v upokojitev, kar dodatno bremeni naš proračun in zdravstvo. Slovenija ni edina država, ki se sooča s krizo demografske spremembe – čedalje več držav išče različne rešitve, kako preprečiti finančni kolaps proračuna. Nekatere poskušajo z robotizacijo delovne sile, na primer Japonska, medtem ko skušajo druge države problem rešiti s priselitvami tuje delovne sile, na primer Nemčija in nekatere druge zahodne in severne države Evrope. Sočasno opažamo, da že več let skozi zgodovino mlade slovenske države doživljamo primanjkljaj sredstev, zaradi katerega se je potrebno dodatno zadolževati. Odločil sem se, da bom začel iskati prihrank alternativnih sredstev, ki bi jih RS lahko uporabila skozi zgodovino in tudi danes. V zaključni nalogi sem predpostavil, da je do tega alternativnega prihranka mogoče priti z izdatki Slovenski vojski (v nadaljevanju SV), ki jih RS nameni za njeno delovanje. Ukinitve izdatkov za SV bi posledično pomenila razgradnjo in ukinitve vojske RS.

Pri pisanju zaključne strokovne naloge sem si zastavil raziskovalno vprašanje, in sicer, kakšni so oportunitetni stroški izdatkov SV, ki jih RS namenja za njeno delovanje, in njihovi alternativni prihranki v primeru njene ukinitve. Pri izdelavi naloge sem uporabil kvantitativno metodo raziskovanja in z njo preučeval statistične podatke, na podlagi katerih sem oblikoval sklep in ugotovitve. Spremljal sem gibanje izdatkov za SV in njihovo namembnost s strani RS, oportunitetne stroške izdatkov za SV, zadolževanje RS, analiziral proračun RS in ob tem ugotovil, kako sta gospodarska rast ter velikost proračuna v preteklosti vplivala na financiranje SV.

V prvem poglavju sem predstavil Slovensko vojsko in se zlasti osredotočil na pomen in strukturo vojske. V drugem poglavju sem nato predstavil finančni del vojske, natančneje, prikazal sem izdatke, ki jih iz državnega proračuna namenimo za SV, in hkrati strukturiral namembnost porabe teh izdatkov. Poleg izdatkov sem v drugem poglavju prikazal promet z orožjem SV in diferenciacijo med uvozom in izvozom orožja. Tretje poglavje se navezuje na proračun RS, kjer je z grafi in tabelami prikazana njegova rast, struktura ter presežek ali primanjkljaj. V zadnjem, četrtem, poglavju sem se osredotočil na osnovni namen pričujoče zaključne strokovne naloge, kar pomeni, da sem poudaril izdatke SV in njihove oportunitetne stroške in podal ključne ugotovitve ter sklep.

1 SLOVENSKA VOJSKA

SV ima enako dolžnost kot vsaka državna vojska, tj. služenje državi, ki jo je ustvarila. Slovenija je ena izmed držav, ki ima stalno aktivno vojsko in njenemu obstoju tudi namenja določen del sredstev svojega proračuna. SV predstavlja obrambno silo države in njeno delovanje oziroma dolžnost temelji na izvajanju stalne pripravljenosti vojaške obrambe, medtem ko je dolžnost Republike Slovenije zagotavljanje sredstev, sodobne opreme pripadnikov in zadostnega kadra v vojski (Slovenska vojska, 2022).

1.1 Zgodovina SV

Slovenska vojaška zgodovina je bogata, in sicer sega vse od slovanskega Samovega kraljestva do domačih plemiških rodbin Celjskih grofov in knezov, bojev z Osmanskim cesarstvom in kmečkih uporov na Slovenskem. Slovenci so bili kot vojaki cenjeni zaradi ubogljivega in delovnega temperamenta, saj so večinoma izhajali s podeželja oziroma s kmečkih domačij. V času Ilirskih provinc je Napoleon Bonaparte ukazal formiranje prvega slovenskega bataljona, ki se je kasneje leta 1812 tudi udeležil vojnega pohoda v Rusijo. Po razpadu Avstro-Ogrskega cesarstva se je izoblikovala prva slovenska vojska v zgodovini Slovenije s približno 12.000 pripadniki pod vodstvom generala Rudolfa Maistra. Njegova vojska je osvobodila del slovenskega ozemlja, in sicer Maribor z okolico ter celotno sedanje Prekmurje. Leta 1919 je bila slovenska vojska razpuščena, saj se je slovensko ozemlje priključilo kraljevini SHS, ki je imela svojo vojsko, s katero je posledično nadomestila slovensko (Slovenska vojska, 2022).

Med drugo svetovno vojno je bilo ob okupaciji sil osi leta 1941 in zlomu vojske Kraljevine Jugoslavije slovensko ozemlje razdeljeno na štiri dele, med okupatorje. V času okupacije je bila ustvarjena osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki je skozi okupacijo organizirala oborožen boj proti okupatorjem. Slovenci smo skupaj s preostalimi narodi v Jugoslaviji pomembno prispevali k zmagi zaveznikov, saj so bile sile osi zaposlene z upori, ki so se dogajali na okupiranih ozemljih. Po vojni je bila zaradi ustanovitve večje zvezne države Jugoslavije misel na ustanovitev slovenske vojske ponovno opuščena, in sicer že drugič v 20. stoletju (Slovenska vojska, 2022).

Ob osamosvojitvi Slovenije so se oblikovale prve zasnove slovenske vojske, in sicer maja 1991, ko se je v Republiki Slovenije prvič pričelo izvajanje poskusnega vojaškega roka s prvo generacijo slovenskih vojakov. Slovenska vojska je v desetdnevni vojni priborila neodvisnost in s tem je Slovenija 25. junija 1991 postala samostojna in neodvisna država (Slovenska vojska, 2022).

26. junija 1991 sta Jugoslovanska ljudska armada (v nadaljevanju JLA) in zvezna milica začeli zavzemati slovenske mejne prehode, letala jugoslovanskega vojnega letalstva so v nizkem letu preletavala prizorišče proslave ob razglasitvi samostojnosti, v Divači so padli prvi streli pripadnikov JLA. Vse to je pomenilo začetek načrtovanega, usklajenega in enotno vodenega napada JLA na slovensko suverenost. Začelo se je z izpadom tankov iz vojašnice tankovske brigade na Vrhniki in s kolono oklepnih bojnih vozil, ki se je pripeljala s Hrvaške in so jo najprej zaustavili v Pogancih (Kladnik, 2011).

Pomembna letnica je tudi 29. marec 2004, ki zaznamuje vstop Slovenije v NATO. To je povzročilo spremembo Zakona o obrambi, ki je dal pravni okvir članstvu v zavezništvu (Nato, 2022).

1.2 Sestava SV

Slovensko vojsko sestavljajo pripadniki stalne in rezervne sestave. Trenutna sestava SV v številkah je 6273 pripadnikov vojske v stalni pripravljenosti in 757 pogodbenih rezervistov. Pod stalno sestavo se štejejo vsi, ki so poklicni pripadniki SV, medtem ko za pogodbene rezerviste štejejo vsi državljani, ki sklenejo pogodbo o službi v rezervni sestavi. Poklicni pripadniki vojske v stalni sestavi so vojaki, podčastniki, častniki, vojaški uslužbenci ter civilne osebe (Slovenska vojska, 2022).

1.2.1 Struktura Slovenske vojske

Slovenska vojska je organizirana enotno brez delitve na zvrsti, obsega pa devet rodov (Postanivojak, 2022):

1. **Pehotne enote** so najštevilčnejši del sil SV. Njihova naloga je v primeru konflikta poraziti nasprotnika. Oborožene so z lahkim orožjem, podpornim skupinskim orožjem, protioklepnim raketnim sistemom, ročnimi granatami in minometom. Premikajo se primarno peš s pomočjo bojnih vozil za pehoto, ki omogočajo hitrejšo premikanje enot. SV ima tudi gorski bataljon, ki je bil zaradi reliefne geografije Slovenije ustvarjen za protipehotno delovanje v visokogorju.
2. **Oklepne enote** so znotraj sil za bojevanje nosilec sovražnega ognja in manevra. Uporabljajo se za podporo pehoti, ki ji nudijo zaklon in zaščito. Pri izvajanju bojevanja sodelujejo z drugimi rodovi SV in so usposobljene za protioklepni boj.
3. **Specialne enote** so tretja skupna sil za bojevanje. Izurjene ter opremljene so za izvajanje zahtevnih samostojnih operacij. Sodelujejo s SV in drugimi zaveznicami Slovenije. Spadajo v kategorijo premestljivih sil, kar pomeni, da so pripadniki teh sil v visoki stopnji pripravljenosti.
4. **Letalske enote** so zadolžene za varovanje slovenskega zračnega prostora. Zaradi pomanjkanja zračne moči SV imamo sicer za funkcijo tozadevnega varovanja sklenjen medsebojni dogovor s sosednjima državama Italijo in Madžarsko. Med druge naloge

letalskih enot spadajo zagotavljanje podpore enotam SV, izvidništvo, pomoč ob naravnih nesrečah, izobraževanja kadra itd.

5. **Mornariške enote** so namenjene delovanju na morju in obali, v drugih državah, kjer jim je to omogočeno, pa tudi na rekah in jezerih. Njihova naloga je skrbeti za integriteto slovenskih teritorialnih voda. Skrbijo za mednarodni mir in stabilnost.
6. **Artilerijske enote** imajo veliko moč pri zagotovitvi ognja nad sovražnimi enotami. S svojim bojevanjem prispevajo k protipehotnemu, protioklepnemu in protiartilerijsko-raketnemu bojevanju.
7. **Enote zračne obrambe** spadajo v sile za bojno podporo in so pomembne pri zagotavljanju podpore silam za bojevanje. Njihova naloga je nevtraliziranje sovražnih zračnih enot in s tem zagotovitev varnost preostalim silam SV.
8. **Inženirske enote** zagotavljajo podporo bojevanja v vseh pogojih. Enotam SV zagotavljajo mobilnost in izvajajo specializirana dela na bojišču, kot so oviranje nasprotnika, ureditev bojišča za svoje sile ter vključevanje v bojevanje. Oprema, ki jo imajo v sestavi, vključuje gradbene stroje, mostove, plovna sredstva itd.
9. **Enote za jedrsko, radiološko, kemično in biološko obrambo** so sestavni del sil za bojno podporo v primeru bojevanja v kontaminiranem okolju. Enote imajo posebno zaščito in opremo, ki jim omogoča detekcijo, identifikacijo in slednjič dekontaminacijo okolja.
10. **Izvidniške enote** so namenjene zagotovitvi obveščanja. Imajo več različnih enot, vsako s svojim namenom. Večja oprema, ki jo SV uporablja, so motilci radijskih signalov in brezpilotna letala.
11. **Enota za zveze** skrbi za komunikacijske in informacijske sisteme. Zagotavlja varnost s točnimi in hitrimi pretoki informacij v vseh razmerah. Informatiki skrbijo za informacijsko podporo in digitalizacijo bojišča. Upravljajo in vzdržujejo premični komunikacijski in informacijski sistem.
12. **Enota za nadzor zračnega prostora** vsak dan neprekinjeno nadzira in kontrolira zračni prostor z radarskimi sistemi dolgega dosega. Skrbi za identifikacijo zrakoplovov v slovenskem zračnem prostoru in sodeluje z zaveznicami in s silami zračne obrambe.
13. **Logistične enote** s svojim delovanjem skrbijo za delovanje preostalih sil, saj skrbijo za premik vsakovrstnih sredstev enot.
14. **Zdravstvene enote** so namenjene zdravstveni oskrbi na bojišču. Zagotavljajo prvo pomoč, splošno in nujno medicinsko pomoč ter tudi kirurško pomoč. Del enote se ukvarja tudi z vojaško veterino in vzrejo ter šolanjem psov.

1.2.2 Organiziranost sil

Med sile za bojevanje na kopnem sodijo oklepne enote, pehotne enote in enote za specialno delovanje, med sile za bojevanje na morju mornariški divizion, medtem ko za podporo iz zraka skrbi polk SV vojaškega letalstva (tabela 1). Specialne sile so posebej izurjena enota SV, namenjena za izvajanje specialnih operacij, ki zaradi težavnosti in zahtevnosti urjenja pripadnikov zahteva posebno kategorizacijo v sestavi SV.

Tabela 1: Organiziranost sil

KOPENSKA KOMPONENTA	MORNARNIŠKA KOMPONENTA	ZRAČNA KOMPONENTA	SPECIALNE SILE

Vir: lastno delo.

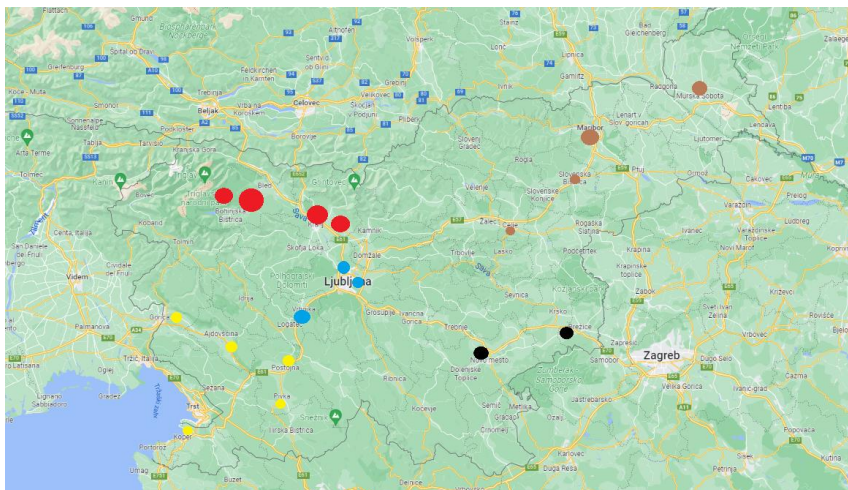
Vrste sil se delijo glede na vlogo v delovanju SV, in sicer na sile za bojno delovanje, sile za bojno podporo, sile za zagotovitev delovanja in sile za podporo poveljevanja. Glede na taktične aktivnosti se vojaške enote delijo še na napadalne in obrambne enote. Osnovna vsebina bojnega delovanja je vodenje protioklepnega, protipehotnega, protidiverzantskega boja in protizračne obrambe. Bojno delovanje se izvaja na kopnem, na morju in v zraku. To sicer ni edini način delitve sil, saj se delijo tudi na premestljive in nepremestljive sile. Poleg vsega naštetega se sile SV delijo še na tri skupine glede na stopnjo pripravljenosti in sicer (Generalštab Slovenske vojske, 2022):

- sile visoke stopnje pripravljenosti (od 2 do 90 dni),
- sile nizke stopnje pripravljenosti (od 91 do 180 dni) in
- sile z daljšim časom vzpostavitve pripravljenosti za delovanje (več kot 365 dni).

1.2.3 Infrastruktura Slovenske vojske

Slovenske vojašnice se nahajajo v petih regionalnih enotah, v gorenjski, osrednjeslovenski, dolnjiški, primorski ter štajerski regiji. Na spodnjem zemljevidu (slika 1), ki je bil pridobljen s pomočjo aplikacije Google Zemljevidi, označeni barvni krogi predstavljajo lokacije, kjer se nahajajo vojašnice.

Slika 1: Lokacije vojašnic v Sloveniji

Vir: lastno delo.

Na Gorenjskem so lokacije vojašnic prikazane z rdečimi krogi. Gorenjska je pretežno gorata pokrajina, kar je značilno za alpska področja. Razteza se od Julijskih Alp preko Kamniško-Savinjskih Alp vse do Posavskega hribovja. Ker so obdane z gorami in hribovjem, so vojašnice na Gorenjskem v primeru agresije tujih sil nad RS med bolj zaščitene. Vojašnice, ki se nahajajo na Gorenjskem, so:

- Vojašnica Boštjana Kekca,
- Vojašnica Petra Petriča,
- Letalska baza Brnik,
- Vojaški objekt Rudolfa Badjura.

Osrednja regija ima vojašnice večinoma v osrčju RS, dve se nahajata v Ljubljani in ena na Vrhniki, kot je prikazano z modro obarvanimi krogi. Osrednja regija ima več kot četrtino prebivalstva Slovenije, zaradi česar se v sledečih vojašnicah nahaja tudi največ pripadnikov SV:

- Vojašnica slovenske Teritorialne obrambe,
- Vojašnica Edvarda Peperka,
- Vojašnica Ivana Cankarja.

Dolenjska je pokrajina na jugovzhodu Slovenije, kjer sta vojašnici označeni s črnima krogoma. Dolenjska sega od Ljubljanske kotline do reke Kolpe in meji z reko Savo na vzhodu. Je gričevnata pokrajina, zaradi česar je regija odlična obrambna utrdba proti vdorom tujih sil, saj omejuje manever oklepnih vozil skozi pokrajino. Za pokrajino je značilno dinarsko gorstvo. Vojašnici, ki se nahajata v tej regiji, sta:

- Vojašnica Jerneja Molana,
- Vojašnica Franca Uršiča.

Primorska se razteza od Julijskih Alp od Krasa in Jadranskega morja. Ima edino pomorsko vojašnico v Sloveniji. Spodaj navedene vojašnice so označene z rumenimi krogi:

- Vojašnica Janka Premrla Vojka,
- Vojašnica barona Andreja Čehovina,
- Vojaški objekt Ajševica, Center za jezikovno usposabljanje Partnerstva za mir,
- Vojašnica slovenskih pomorščakov,
- Vojašnica Stanislava Požarja.

Štajerska ima označene vojašnice z rjavimi krogi. Štajerska je gozdnata in hribovita pokrajina, če odštejemo nižavje Panonske nižine ob meji s Hrvaško in pokrajine

severovzhoda Slovenije. Štajerske vojašnice pokrivajo največjo regionalno površino v Sloveniji in so sledeče:

- Vojašnica Murska Sobota,
- Vojašnica Generala Maistra,
- Vojaški objekt Kadetnica,
- Vojašnica Vincenca Repnika,
- Vojašnica Franca Rozmana Staneta.

Vojaška baza je objekt, ki je v neposredni lasti in upravljanju vojske ali ene od njenih vej ali zanj, ki nudi zavetje vojaški opremi in osebju ter omogoča usposabljanje in operacije. Na splošno vojaška baza zagotavlja nastanitev eni ali več enotam, lahko pa se uporablja tudi kot poveljniški center, poligon, zavetišče itd. V večini primerov se vojaška baza pri delovanju zanaša na zunanjo pomoč, vendar lahko nekatera zapletena oporišča zdržijo sama dlje časa, ker so sposobna zagotoviti hrano, vodo in druge potrebščine za vzdrževanje življenja. Vojaško oporišče je objekt, ki je neposredno v lasti in upravljanju vojske ali ene od njenih vej, in nudi zavetje vojaški opremi in osebju ter omogoča usposabljanje in operacije (Military, 2014).

1.3 Poslanstvo SV

Poslanstvo Slovenske vojske je, da samostojno ali v sodelovanju z zavezniki (Slovenska vojska, 2022):

- izvaja vojaško obrambo Republike Slovenije,
- odvrne vojaško agresijo na Republiko Slovenijo,
- vzpostavi suverenost na celotnem ozemlju Republike Slovenije,
- prispeva k mednarodnemu miru in stabilnosti,
- ob naravnih in drugih nesrečah sodeluje pri zaščiti in reševanju.

Zgoraj navedeno poslanstvo vojske je uradno objavljeno na spletni strani vojske. Med pomembnejše naloge SV spadata izobraževanje in usposabljanje vojske za oborožen boj in obrambo. Naloga SV je, da je stalno pripravljena za vojaško obrambo ob napadu države in da sodeluje pri zaščiti in reševanju. Nadalje mora SV izpolnjevati obveznosti, ki se jim je država zavezala z mednarodnimi pogodbami v mednarodnih organizacijah, npr. znotraj NATA mora spoštovati 5. člen Severnoatlantske pogodbe, ki obligira članice, da nemudoma posredujejo, če pride do napada na katero koli članico organizacije, saj se napad na eno članico smatra za napad na vse članice. Dodatne naloge, ki jih opravlja SV, so prispevanje k mednarodnemu miru in stabilnosti, sodelovanje s policijo pri varovanju državne meje in spremstvo policistov pri opravljanju njihovih dolžnosti. Če povzamemo, sta glavna naloga

in poslanstvo SV zagotavljanje varnosti države in državljanov Slovenije (Slovenska vojska, 2022).

Tabela 2: Delitev poslanstva vojske

BOJNE SILE	ODZIVNE SILE

Vir: lastno delo.

Sile Slovenske vojske se delijo na različne načine. Glede na njihovo poslanstvo se delijo na dva pola: organizirane so kot bojne skupine na eni in kot odzivne sile na drugi strani. Glede na potrebe po usklajenem načrtovanju ter delovanju sil po konceptu skupnih združenih namenskih sil so organizirane po komponentah (kopenska, mornariška in zračna komponenta ter specialne sile) (Ministrstvo za obrambo, 2022).

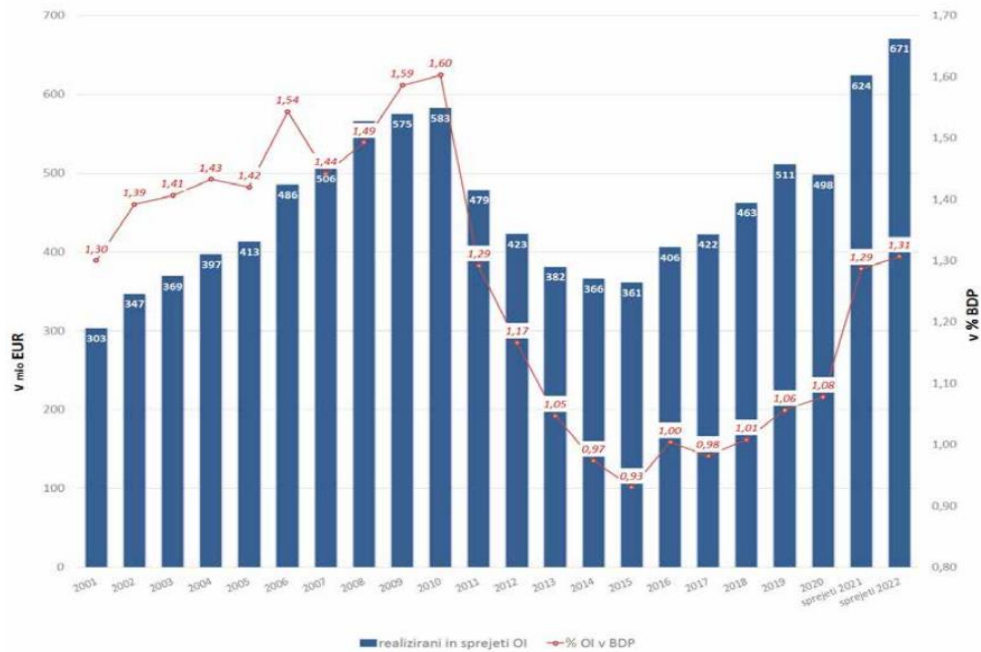
Bojne sile so namenjene zagotavljanju ognjene ter operativne podpore silam za bojevanje. Vsebujejo motorizirani bataljon, oklepni in neoklepni, ki sta nosilca manevrskega bojevanja. Organizirane so v brigadnih strukturah in samostojnih enotah sil SV. Vojaki, vključeni v bojne sile, se redno udeležujejo vojaških vaj, s katerimi krepijo usposobljenost in pripravljenost sodelujočih vojsk. Tovrstna urjenja vojakom nudijo in omogočajo osebni razvoj, strokovnost, tehnično in taktično povezovanje itd. Vse naštetu izgrajuje naše vojake in ustvarja učinkovitejše in bolj odzivne sile za zagotavljanje varnosti in miru. Vojaške obrambe potekajo na podlagi letnih sklepov Vlade RS. Vaje SV izboljšajo vojaško obrambo, zmogljivost SV, bojno mentaliteto in povezljivost oziroma pripadnost znotraj vojske in zavezništva (Slovenska vojska, 2022).

2 FINANCIRANJE SV

Slovenija je skozi leta svojega obstoja doživljala precejšnje nihanje v višini izdatkov, namenjenih Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije (v nadaljevanju MORS oz. MO), kar je posledica odražanja svetovnih razmer glede potrebe po obrambnih silah v razmerju z domačimi interesi. Kot je razvidno s slike 3, so izdatki zadnjih 20 let ranžirali med 0,93 % in 1,60 % letnega BDP države, z najnižjim odstotkom leta 2015 in najvišjim 2011. Po razmeroma enakomernem dviganju deleža letnih izdatkov za MORS vse od leta 2001 so se izdatki leta 2012 močno spustili in skozi naslednje obdobje še naprej padali vse do omenjenega leta 2015, ko je bil delež izdatkov najnižji (0,93 %). Takrat so pričeli počasi ponovno rasti, v obliki šibkejše eksponentne krivulje, in sicer vse do tekočega leta, ko izdatki znašajo 1,31 % letnega BDP. Ta odstotek je sicer enak kot leta 2001, s pomembno razliko v višini BDP, ki je takrat narekovala izdatke v višini 303 milijonov evrov, letos pa

se je ta številka ob enakem odstotku več kot podvojila, in sicer na višino 671 milijonov evrov.

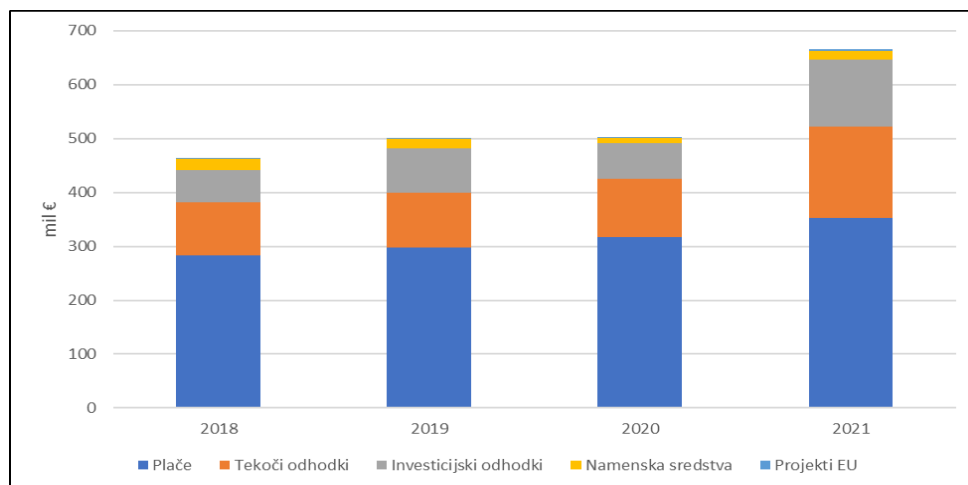
Slika 2: Višina realiziranih obrambnih izdatkov in njihovega deleža BDP med leti 2001 in 2022

Vir: Ministrstvo za obrambo (2020a).

Na sliki 3 je prikazan tudi relevanten graf, ki z namenom boljše predstave strukture letnih izdatkov s pomočjo letih finančnih poročil ponazarja, kako se izdatki v MO letno porabljajo.

Slika 3: Struktura porabe izdatkov zadnja štiri leta

Prirejeno po Ministrstvo za obrambo (2018a), Ministrstvo za obrambo (2019a), Ministrstvo za obrambo (2020a), Ministrstvo za obrambo (2021a) in lastno delo.

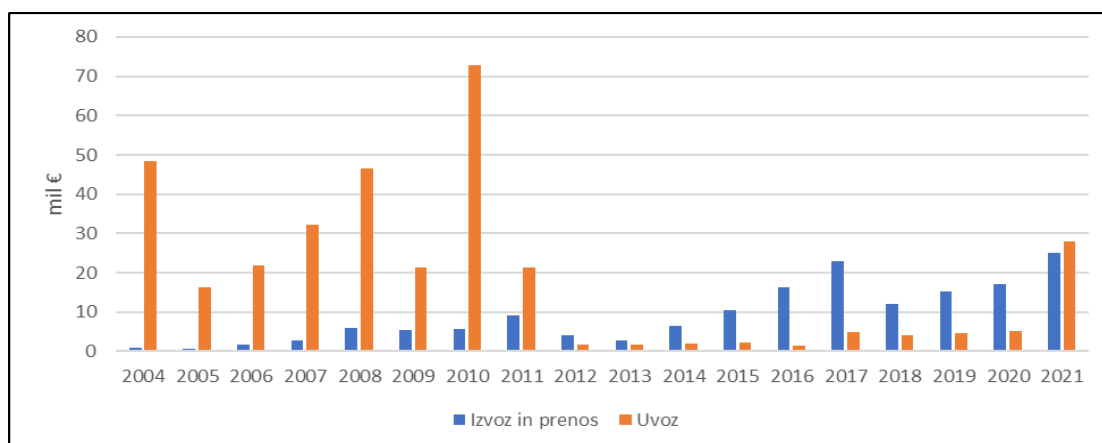
Kot je razvidno, se struktura porabe izdatkov odstotkovno zelo malo spreminja, pravzaprav je edina vidna letna sprememba v višini namenjenih izdatkov. Plače predstavljajo največji delež, sledijo tekoči odhodki, na tretjem mestu so investicije, ki so prav tako skozi leta ostale v dokaj togem deležu s povprečnimi 15,1 % celote. Projekti EU in izdatki za društva na veteranskem nivoju predstavljajo zanemarljiv delež celotne vsote. Dvig deleža plač v zadnjem letu je posledica sprememb zakona o službi in SV ter novega pripadajočega dodatka vojaškim osebam zaradi prepovedi stavke (5. odstavek 58. člena), ki skladno z Zakonom o obrambi znaša 4 % zadnje objavljene povprečne mesečne bruto plače v Republiki Sloveniji (Ministrstvo za obrambo, 2021a).

Največji odstotkovni porast je v zadnjem letu moč zaznati pri tekočih odhodkih, razlogi za to so višji stroški tekočega vzdrževanja opreme, kot na primer vzdrževanje licenc, oborožitve, računalniške opreme ter objektov SV. Tu se za primer lahko navede preplastitev letališke steze Cerklje, ureditev vojašnic in njihove okolice itd. (Ministrstvo za obrambo, 2021a).

2.1 Investicije v oborožitev

V spodnjem grafu (slika 4) je razvidno trgovanje SV z orožjem in vojaško opremo v Sloveniji v obdobju od 2004 do 2021, torej izvoz, prenos in uvoz.

Slika 4: Trgovanje z orožjem in vojaško opremo SV v RS v obdobju 2004–2021 (v tisoč €)

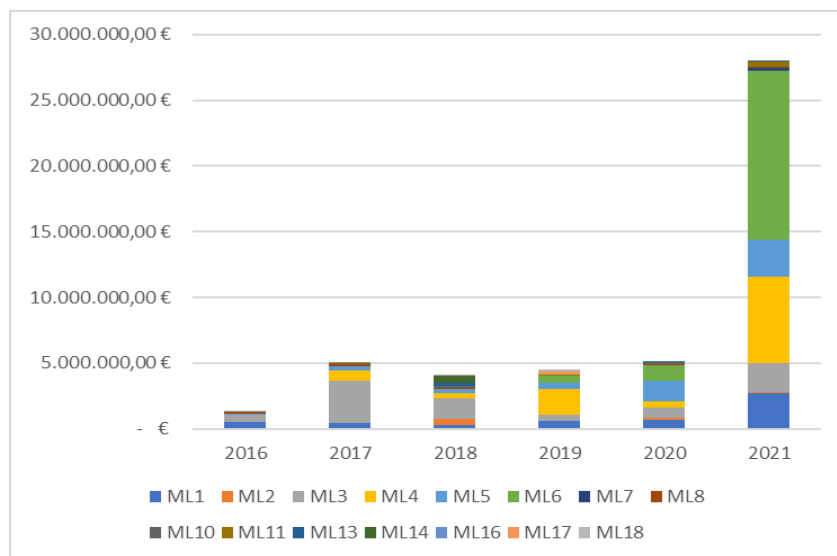
Prirejeno po Siol.net (2017), Ministrstvo za obrambo (2016), Ministrstvo za obrambo (2017), Ministrstvo za obrambo (2018b), Ministrstvo za obrambo (2019b), Ministrstvo za obrambo (2020b), Ministrstvo za obrambo (2021b) in lastno delo.

Kot je razvidno, je bil uvoz veliko večji in bolj razmahnjen v začetku tisočletja, ko je SV za nakup orožja in opreme odštela tudi nad 70 milijonov evrov. Po letu 2011 uvoz močno zamre, prvo opazno povečanje zaznamo šele v zadnjem navedenem letu, torej v letu 2021.

Obratno je opaziti zmerno povečevanje količine izvoza skozi celotno navedeno obdobje. Izvoz se je namreč skozi leta povečal do te mere, da je leta 2012 prvič presegel količino uvoza. Danes količina izvoza konkurira rastoči količini uvoza, pri čemer se bo trend povečevanja uvoza v prihodnjih letih še nadaljeval. Več o tem v sledečih odstavkih.

V spodnjem grafu (slika 5) je z namenom boljšega pregleda strukture investicij oziroma nabave natančno prikazana razčlemba uvoza na kategorije orožja in opreme v navedenih šestih letih. Več o omenjenih vojaških (angl. military, v nadaljevanju ML) kategorijah v prilogi 1.

Slika 5: Razčlenitev investicij SV oziroma nabave orožja in vojaške opreme v obdobju 2016–2021

Prirejeno po Ministrstvo za obrambo (2016), Ministrstvo za obrambo (2017), Ministrstvo za obrambo (2018b), Ministrstvo za obrambo (2019b), Ministrstvo za obrambo (2020b), Ministrstvo za obrambo (2021b) in lastno delo.

Kot je razvidno, so investicije SV v orožje in vojaško opremo strmo poskočile v zadnjem navedenem letu, torej leta 2021. Prejšnja leta so večinski delež zavzemale kategorije ML1, ML3, kasneje tudi ML4, ML5 in ML6, v letu 2021 pa je opazen velik porast vseh omenjenih kategorij, z največjim poudarkom na dveh sledečih kategorijah:

- ML4 – Bombe, torpedi, rakete, vodeni izstrelki, druga eksplozivna telesa in polnjenja ter z njimi povezana oprema in dodatki in posebej zanje zasnovane komponente;
- ML6 – Kopenska vozila in njihove komponente.

Razlog za znatno povečanje investiranja v orožje in vojaško opremo je predvsem sveže sprejet Zakon o zagotavljanju sredstev za investicije v Slovenski vojski v letih 2021 do 2026

(ZZSISV26), Ur. l. RS, št. 175/20, ki ureja in zagotavlja sredstva za pomembne investicije, »določene z dolgoročnim programom razvoja in opremljanja Slovenske vojske in srednjeročnimi programi. Za izvajanje zakona je za obdobje od leta 2021 do 2026 v proračunu Republike Slovenije zagotovljenih 780 milijonov evrov (Ministrstvo za obrambo, 2021a).

2.2 Investicije v objekte

Infrastruktura v SV ima različno namembnost, in sicer pretežni del infrastrukture zavzemajo vojašnice SV, poligoni, razna strelišča in vadišča, skladišča, letališča, pristanišča, telekomunikacijski objekti, radarski objekti, položaji za radarske sisteme, poveljniška mesta, ostalo so nastanitveni objekti in drugi objekti, s katerimi opravlja MORS. Vojaška infrastruktura je pomembna za razna opravila, ki imajo pozitivne posledice za družbo, zato se veliko investira tudi v družbeno koristne infrastrukturne projekte s strani MORS, kar obenem predstavlja tudi investicijo v boljšo logistično zmogljivost obrambnih sil. Investiranje v logistično infrastrukturo, kot so ceste, železnice in drugi transportni objekti, omogoča lažji premik in transport SV. Pomembnost in upravičenost investiranja v preostalo infrastrukturo se odraža v tem, da investicije zagotavljajo dodatne prostore za izobraževanje, urjenje in dodatne nastanitvene kapacitete (Slovenska vojska, 2022).

Kot je bilo že omenjeno, SV sofinancira investicije lokalne infrastrukture. Sodeluje z občinami in prostovoljnimi društvi, če je to v interesu SV oziroma če so projekti relevantni in v skladu z delom in poslanstvom SV. Finančno so te investicije relativno majhne v nasprotju z že omenjenimi investicijami, kot so investicije v oborožitev in delovanje SV.

SV načrtuje modernizacijo obstoječe infrastrukture in naprav na območjih vadišča Poček in strelišča Bač, ki se nahajata v osrednjem vadišču SV Postojna. Hkrati bo se investiralo tudi v izgradnjo strelišča Apače in posodobitev vojaške infrastrukture v Vojašnici Edvarda Peperka. Cilj investicij je zagotovitev zmožnost za delo poveljstev in enot SV. V sklop investicij so vseliti ureditve delovnih in bivanjskih prostorov za pripadnike SV, izgradnja delavnic in garaž za vozila ter zagotovitev vojaške infrastrukture za vadbo, urjenje in izobraževanje (STA, 2022).

Ruska invazija na Ukrajino je povzročila paniko glede energetske in obrambne oskrbe Evrope. Posledično se je pojavila potreba po prilagoditvi evropske prometne infrastrukture za civilno in obrambno rabo. Za zadovoljitev te potrebe je Evropska komisija predlagala financiranje projektov, ki bodo podpirali vojaško mobilnost, z nepovratnimi sredstvi, medtem ko bodo drugi projekti sočasno pomagali pri energetske učinkovitosti. Skupno 37 projektov bo financiranih s 425 milijoni evrov. Evropska prometna infrastruktura je pomembna za varnost ljudi, zato je ključno, da je večina projektov koristnih tako za civilno rabo kot za obrambo. Financiranje projektov bo olajšalo premik vojaških enot in sredstev na terenu. Komisija je izbrala 22 projektov, ki bodo prejeli podporo v vrednosti 339

milijonov evrov, da bi zagotovili prilagoditev prometne infrastrukture za dvojno, civilno-obrambno, uporabo. Projekti vključujejo nadgradnjo železniške infrastrukture, da se omogoči kroženje večjih in težjih vlakov, in dela za povečanje zmogljivosti pristanišč in letališč ter krepitev cestnih mostov (European Commission, 2022).

2.3 Finančni načrt do 2030

Kot je omenjeno v Beli knjigi o obrambi Republike Slovenije, so v prihodnosti zahtevana večja finančna vlaganja v obrambo zaradi slabšanja mednarodnih varnostnih razmer ter izredno negativnih posledic večletnega zmanjševanja izdatkov, namenjenih za obrambo. To naj ne bi bilo le priporočilo, ampak nujna poteza z namenom zagotavljanja ustrezne ravni pripravljenosti obrambnega sistema ne le na domačem, temveč tudi na mednarodnem področju; glavni primer so zaveze držav članic Nata in EU, ki morajo biti stalno minimalno dosežene (Ministrstvo za obrambo, 2020c).

Ena izmed takih zavez je tako imenovana valižanska zaveza o obrambnih izdatkih, sprejeta leta 2014. Ta narekuje, da bodo države članice ustavile trend padanja obrambnih izdatkov, ter si prizadevale za ponovno povečevanje izdatkov skupaj z rastjo BDP. Cilj deleža izdatkov v BDP naj bi se tako približeval 2 %, cilj pa naj bi bil dosežen v desetih letih, torej do leta 2024. Dodatna zaveza je narekovala tudi povečevanje obrambnih izdatkov, namenjenih za glavno opremo ter raziskave in razvoj. Tu je cilj prav tako do leta 2024 doseči minimalno 20 odstotni delež obrambnih izdatkov (Ministrstvo za obrambo, 2020c).

Omenjeno je tudi, da je tako kot pri drugih segmentih Republike Slovenije tudi na področju obrambe treba zagotoviti finančna sredstva, potrebna za uresničevanje razvojnih ciljev in mednarodnih zavez, upoštevajoč dodatne varnostne potrebe ob trenutnem oziroma že večletnem poslabšanju varnostnih razmer (Ministrstvo za obrambo, 2020c).

Ob vsem naštetem naj bi minimalni, še zadostni obseg sredstev, ki bi obenem lahko še učinkovito podpiral navedene razvojne cilje in hkrati sledil zahtevam valižanske zaveze, do leta 2024 znašal najmanj 1,5 % BDP, do leta 2035 pa naj bi se delež BDP za obrambo aktivno približeval 2 % BDP (Ministrstvo za obrambo, 2020c).

3 PRORAČUN REPUBLIKE SLOVENIJE

»Proračun RS je pravni akt, s katerim so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za eno leto.« (Cvikl & Zemljič, 2000, str. 70).

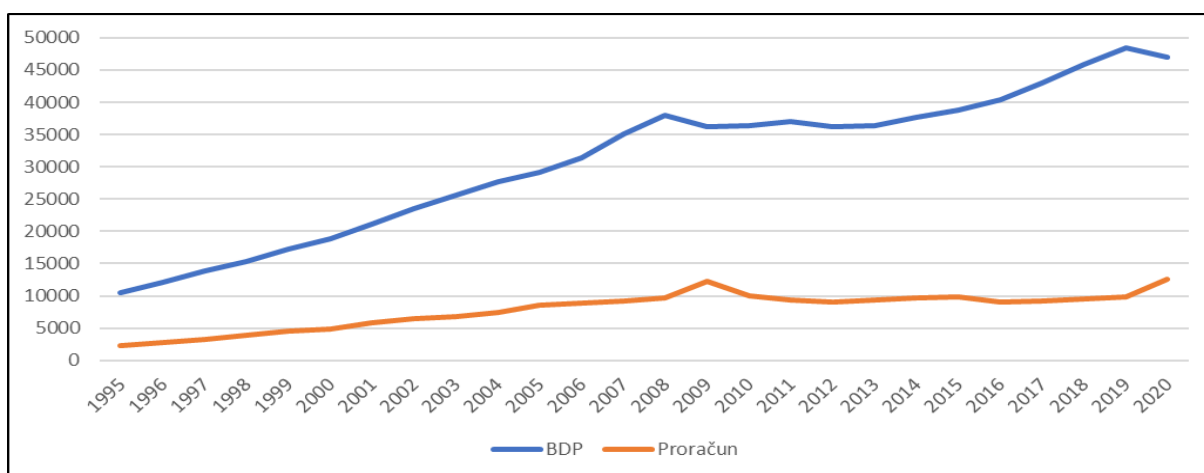
»Proračun je eden od ključnih orodij vsake države oziroma njenega parlamenta ter s tem tudi demokracije nasploh.« (Ferfila, 1999, str. 63).

»Državni proračun je glavni inštrument, ki ga ima država na voljo pri izvajanju svoje politične, gospodarske in socialne strategije. Če je proračun skrbno pripravljen in učinkovito izveden, lahko pozitivno vpliva na kratkoročno in dolgoročno uspešnost države. Učinkovit postopek priprave proračuna odraža sposobnost države prilagajati se gospodarskim spremembam. Zato je skupna značilnost zadnjim reformam upravljanja proračunskih izdatkov v razvitejših državah organiziranje močnega oddelka za pripravo in nadzor proračuna v okviru ministrstva za finance.« (Kopač, 1995, str. 28).

3.1 Odnos med rastjo BDP in rastjo državnega proračuna

Slika 6 prikazuje gospodarsko gibanje, v tem primeru letnega BDP v razmerju z letnim proračunom. Pričakovano in na sliki vidno je sorazmerno sledenje višine proračuna letnemu BDP.

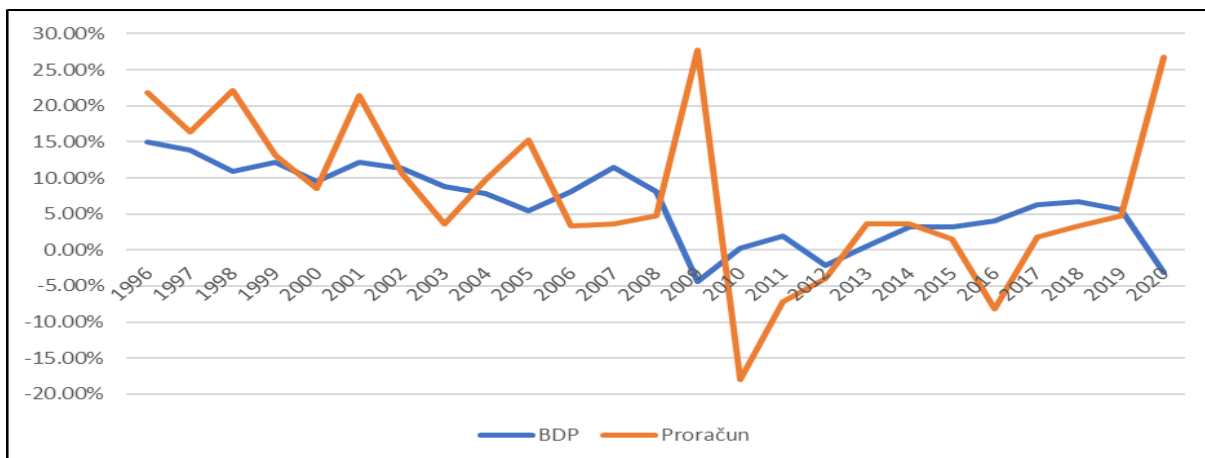
Slika 6: Gospodarsko gibanje v razmerju s proračunom (multiplikator x1000)

Vir: Macrotrends (2022).

Zaradi boljše preglednosti je rast natančneje predstavljena na sliki 7. Skozi leta je proračun, čeprav zelo nestabilno, sledil rasti oziroma padcu višine BDP. Med globalno gospodarsko krizo leta 2008 se je stanovitnost zneska proračuna pričakovano zamajala in se do leta 2011 umirila. Po tem letu se rast proračuna tako rekoč ne dvigne več do nivoja rasti BDP, pravzaprav ostaja na primerljivem nivoju kljub stalni rasti BDP. Leta 2020 se je zgodil velik preobrat, ki ga je povzročila epidemična kriza. Državni zbor je bil prisiljen znatno povečati proračun zaradi potreb, nastalih s pojavom covid-19. Kot je omenjeno tudi v naslednjih poglavjih, so bila ob povečanju izdatkov za proračun skoraj vsa področja deležna izvzema določene količine izdatkov, ki so se preusmerili na področje bojevanja z epidemijo (The World Bank, 2021).

Slika 7: Spremembe v višini zneska BDP in proračuna

Vir: lastno delo.

3.2 Struktura proračuna RS

Vezano na sliko 7 iz prejšnjega poglavja so v tabeli 3 prikazane združene informacije glede proračuna za zadnjih 10 proučevanih let. Razvidno je, da je struktura proračuna ohranila okvirne deleže glede na posamezna področja.

Tabela 3: Struktura proračuna RS v obdobju zadnjih 10 proučevanih let (v %)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLITIČNI SISTEM	0.83%	0.81%	0.61%	0.65%	0.56%	0.63%	0.73%	0.70%	0.75%	0.55%
EKONOMSKA IN JAVNOFINANČNA POLITIKA	2.45%	2.36%	2.11%	1.92%	1.88%	1.97%	2.03%	2.01%	2.07%	1.65%
ZUNANJA POLITIKA IN MEDN. RAZV. SODELOVANJE	0.94%	1.02%	1.19%	1.09%	0.95%	1.19%	1.09%	1.04%	1.10%	0.91%
SPLOŠNE JAVNE STORITVE IN SKUPNE ADM. SLUŽBE	1.47%	1.27%	1.11%	1.06%	1.18%	1.41%	1.68%	1.77%	1.78%	1.47%
ZNANOST IN INFORMACIJSKA DRUŽBA	3.29%	2.84%	2.59%	2.15%	2.11%	1.91%	2.19%	2.58%	2.82%	2.69%
LOKALNA SAMOUPRAVA	1.14%	1.11%	0.97%	0.76%	1.20%	1.04%	0.76%	0.61%	0.79%	0.65%
OBRAMBA IN ZAŠČITA	4.78%	4.39%	3.76%	3.52%	3.50%	4.11%	4.39%	4.78%	5.12%	3.90%
NOTRANJE ZADEVE IN VARNOST	3.93%	3.80%	3.59%	3.44%	3.36%	4.01%	4.02%	4.00%	4.32%	3.52%
PRAVOSODJE	2.80%	2.92%	2.62%	2.52%	2.44%	2.74%	2.83%	3.13%	2.87%	2.24%
TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	5.18%	4.78%	4.92%	4.11%	3.26%	3.43%	3.36%	3.03%	2.93%	2.83%
KMETIJSTVO, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO IN PREHRANA	4.47%	5.07%	4.70%	4.25%	4.04%	4.20%	4.17%	4.51%	4.58%	3.62%
VIRI ENERGIJE IN ENERGETSKA UČINKOVITOST	0.49%	1.24%	1.12%	1.26%	0.71%	0.75%	0.45%	0.46%	0.25%	0.14%
PROMET IN PROMETNA INFRASTRUKTURA	5.15%	4.82%	6.20%	7.47%	8.80%	5.96%	6.92%	7.83%	8.46%	6.52%
PODJETNIŠTVO IN KONKURENČNOST	2.22%	1.91%	1.28%	1.41%	1.20%	1.07%	1.28%	1.58%	1.37%	1.19%
VAROVANJE OKOLJA IN OKOLJSKA INFRASTRUKTURA	1.31%	1.38%	1.66%	3.13%	5.03%	1.98%	1.96%	2.28%	2.43%	1.68%
PROSTORSKO PLANIRANJE IN STANOV. DEJAVNOST	0.38%	0.30%	0.32%	0.31%	0.27%	0.32%	0.34%	0.47%	0.53%	0.58%
ZDRAVSTVENO VARSTVO	0.79%	0.61%	0.78%	0.92%	1.08%	0.94%	2.80%	1.61%	1.88%	1.56%
KULTURA IN CIVILNA DRUŽBA	2.35%	2.10%	1.93%	1.89%	1.84%	1.89%	1.95%	2.01%	2.04%	1.67%
IZOBRAŽEVANJE IN ŠPORT	18.47%	18.18%	17.28%	15.81%	15.63%	17.05%	17.81%	18.02%	18.17%	14.84%
SOCIALNA VARNOST	11.63%	11.90%	10.52%	10.13%	10.12%	11.25%	11.45%	11.87%	12.91%	10.98%
POKOJNINSKO VARSTVO	15.45%	15.16%	16.45%	16.39%	14.96%	14.56%	12.25%	11.35%	9.39%	9.01%
SERVISIR. JAVNEGA DOLGA IN UPRAV. Z DEN. SRED.	5.52%	7.28%	9.23%	11.32%	10.68%	12.04%	10.94%	9.36%	8.07%	6.47%
INTERVENCIJSKI PROGRAMI IN OBVEZNOSTI	0.62%	0.42%	0.50%	0.32%	0.76%	0.81%	0.47%	0.42%	0.23%	17.16%
PLAČILA V EVROPSKO UNIJO	4.33%	4.34%	4.57%	4.17%	4.42%	4.75%	4.13%	4.58%	5.14%	4.19%
SKUPAJ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Vir: Ministrstvo za finance (brez datuma).

Največji izdatki nastajajo na sledečih področjih:

- izobraževanje in šport,
- socialna varnost,
- pokojninsko varstvo ter pogojno
- servisiranje javnega dolga in upravljanje z denarnimi sredstvi.

Zadnje omenjeno področje se giblje sorazmerno s količino državnih zadolžitev, ki so do leta 2015 naraščale, nato do leta 2019 doživljale linearen padec in spet z letom 2020 dosegle drastičen dvig, ki se najverjetneje odraža v povečanem deležu izdatkov leta 2021 (Statistični urad Republike Slovenije, brez datuma).

Z namenom ponazoritve letnih sprememb v deležih izdatkov, namenjenih za posamezna področja, je predstavljena tudi tabela 4.

Tabela 4: Gibanje deležev proračuna na posameznih področjih

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
POLITIČNI SISTEM	-2.25%	-24.87%	6.27%	-13.16%	12.93%	14.70%	-3.92%	7.36%	-26.79%
EKONOMSKA IN JAVNOFINANČNA POLITIKA	-4.06%	-10.39%	-9.14%	-1.88%	4.89%	2.66%	-0.95%	3.16%	-20.15%
ZUNANJA POLITIKA IN MEDN. RAZV. SODELOVANJE	8.25%	16.85%	-7.88%	-12.94%	24.79%	-8.32%	-4.68%	6.34%	-17.61%
SPLOŠNE JAVNE STORITVE IN SKUPNE ADM. SLUŽBE	-13.51%	-12.65%	-4.59%	11.71%	19.25%	19.12%	5.68%	0.37%	-17.52%
ZNANOST IN INFORMACIJSKA DRUŽBA	-13.65%	-8.92%	-16.88%	-1.88%	-9.71%	14.70%	18.18%	9.28%	-4.84%
LOKALNA SAMOUPRAVA	-2.82%	-12.51%	-21.65%	57.96%	-13.25%	-26.75%	-20.39%	29.33%	-16.76%
OBRAMBA IN ZAŠČITA	-8.06%	-14.50%	-6.28%	-0.52%	17.24%	6.90%	8.93%	7.02%	-23.86%
NOTRANJE ZADEVE IN VARNOST	-3.32%	-5.56%	-4.28%	-2.35%	19.39%	0.24%	-0.43%	7.98%	-18.55%
PRAVOSODJE	4.04%	-10.05%	-3.87%	-3.23%	12.23%	3.31%	10.50%	-8.13%	-22.20%
TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	-7.88%	3.11%	-16.49%	-20.69%	5.13%	-2.06%	-9.71%	-3.47%	-3.18%
KMETIJSTVO, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO IN PREHRANA	13.32%	-7.21%	-9.73%	-4.89%	3.96%	-0.72%	8.26%	1.50%	-20.99%
VIRI ENERGIJE IN ENERGETSKA UČINKOVITOST	154.31%	-9.94%	13.16%	-43.71%	5.82%	-39.76%	0.62%	-44.92%	-42.81%
PROMET IN PROMETNA INFRASTRUKTURA	-6.44%	28.67%	20.57%	17.85%	-32.32%	16.13%	13.11%	8.07%	-22.97%
PODJETNIŠTVO IN KONKURENČNOST	-14.19%	-32.80%	10.24%	-15.07%	-10.54%	19.59%	22.98%	-12.91%	-13.50%
VAROVANJE OKOLJA IN OKOLJSKA INFRASTRUKTURA	5.79%	19.90%	88.96%	60.77%	-60.64%	-0.86%	16.26%	6.33%	-30.61%
PROSTORSKO PLANIRANJE IN STANOV. DEJAVNOST	-22.44%	7.71%	-2.26%	-12.89%	18.78%	4.12%	39.40%	12.71%	9.28%
ZDRAVSTVENO VARSTVO	-23.01%	28.27%	17.03%	17.88%	-13.22%	198.07%	-42.36%	16.78%	-17.39%
KULTURA IN CIVILNA DRUŽBA	-10.50%	-7.92%	-2.26%	-2.75%	2.82%	3.15%	3.26%	1.50%	-18.44%
IZOBRAŽEVANJE IN ŠPORT	-1.57%	-4.98%	-8.51%	-1.14%	9.10%	4.49%	1.15%	0.83%	-18.33%
SOCIALNA VARNOST	2.37%	-11.65%	-3.64%	-0.10%	11.08%	1.80%	3.69%	8.72%	-14.91%
POKOJNINSKO VARSTVO	-1.82%	8.46%	-0.35%	-8.74%	-2.66%	-15.87%	-7.32%	-17.32%	-4.05%
SERVISIR. JAVNEGA DOLGA IN UPRAV. Z DEN. SRED.	31.72%	26.80%	22.65%	-5.58%	12.67%	-9.09%	-14.47%	-13.79%	-19.88%
INTERVENCIJSKI PROGRAMI IN OBVEZNOSTI	-32.04%	19.22%	-36.67%	139.67%	5.99%	-41.34%	-12.60%	-45.36%	7468.13%
PLAČILA V EVROPSKO UNIJO	0.29%	5.25%	-8.64%	5.87%	7.49%	-12.95%	10.80%	12.29%	-18.59%

Vir: lastno delo.

Kot je razvidno, so letne spremembe dostikrat drastične, a na koncu v povprečju vedno silijo k izhodiščnim vrednostim. Specifično je predvsem zadnje proučevano leto, torej leto 2020, ko je skoraj na vseh področjih opazno zmanjšanje količine izdatkov za približno petino vrednosti. Vsa nova neporabljena sredstva so bila namenjena predvsem za področje intervencijskih programov in obveznosti, bolj specifično za financiranje epidemij, in sicer

se je poraba v letu 2020 skokovito dvignila s prvotnih 50 tisoč evrov letno na vrtohlavi 2 milijardi evrov. Seveda je bilo za tovrstno prerazporeditev sredstev potrebno primerno zategniti pasove na drugih področjih, v tem primeru za povprečnih 20 %. Edino področje, ki ni utrpelo odvzema izdatkov, temveč je doživelo celo povečanje za dobrih 9 %, je področje prostorskega planiranja in stanovanjske dejavnosti. Tu se investicije že zadnjih 5 proučevanih let dvigajo na vseh spodaj navedenih podpodročjih:

- urejanje sistema podporne dejavnosti na področju prostora,
- upravljanje s prostorom,
- stanovanjska dejavnost,
- geodezija in nepremičninske evidence.

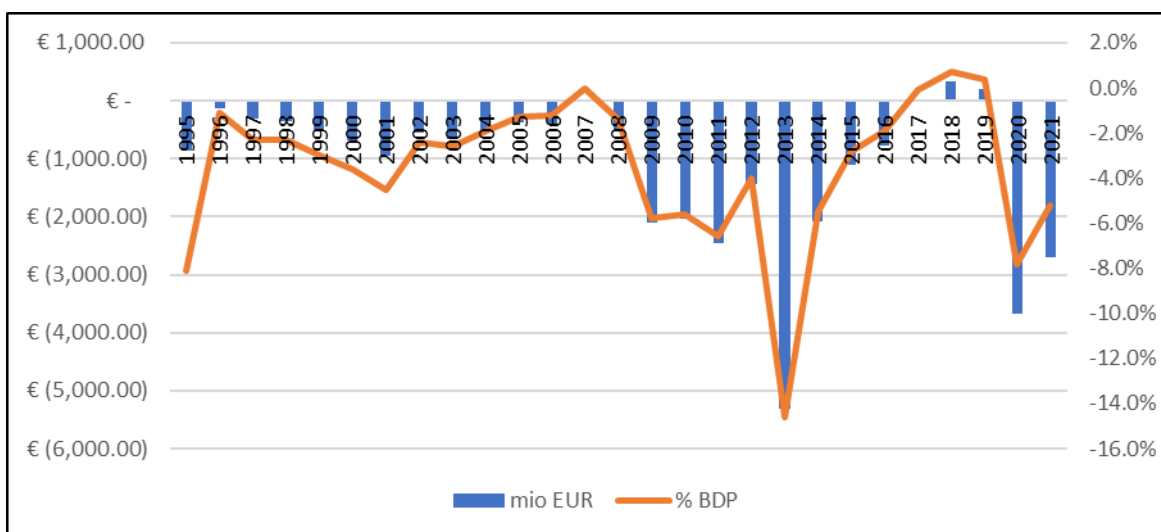
3.3 Primerjava izdatkov za SV s postavkami proračuna RS

V tabeli 4 je prikazan tudi potek večanja oziroma manjšanja izdatkov za obrambo in zaščito. Tudi to področje je tako kot druga področja doživljalo bolj ali manj drastične spremembe v količini izdatkov, a se je v prikazanih letih vseeno držalo neke srednje vrednosti. Prav tako je v letu 2020 doživelo zmanjšanje izdatkov z namenom bojevanja proti epidemiji, z vidika letnih gibanj pa lahko na tem področju govorimo o povprečni, morda malce podpovprečni stabilnosti izdatkov. Kot je razvidno s slike 3 v poglavju 2, se v naslednjih dveh letih izdatki še povečujejo, delež BDP pa ostaja še vedno pod najvišjo vrednostjo iz leta 2010, ko je znašal 1,60 %. Zaradi že omenjene vališanske zaveze o obrambnih izdatkih lahko pričakujemo presežek te vrednosti že v naslednjih letih. Ob vsem naštetem in ob upoštevanju trenutnih svetovnih vojaških in varnostnih razmer je torej pričakovati povečevanje deleža izdatkov, namenjenih obrambi in zaščiti, in sicer najkasneje do leta 2030, ko naj bi delež dosegel ciljna 2 % BDP.

4 OPORTUNITETNI VIDIKI FINANCIRANJA Z IZDATKI SV

Iz ugotovitev v prejšnjih poglavjih in iz zgornjega prikaza (slika 8) je razvidno, da se je Slovenija večino preteklih let v proračunu soočala s primanjkljajem v razponu približno 8 %. Kot izjema je izstopalo leto 2013, ko je primanjkljaj v proračunu znašal približno 15 %, kar je za skoraj 100 % več kot v drugih najslabših letih.

Slika 8: Presežek/primanjkljaj proračuna v posameznih letih

Prirejeno po Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma) in lastno delo.

Oportunitetni strošek je znesek potencialnega dobička, ki ga vlagatelj zamudi, ko se odloči za eno naložbeno izbiro namesto druge (Kennon, 2022).

Formula za izračun oportunitetnega stroška je sledeča:

$$\text{oportunitetni strošek} = \text{dobiček na najboljšo naložbo} - \text{dobiček na izbrano naložbo} \quad (1)$$

Oportunitetni stroški so koncept, ki ga ekonomisti radi raziskujemo pri finančnih odločitvah, saj nam razkrijejo, kaj bi se zgodilo ob drugačni odločitvi. Z njimi lahko pri naložbah izračunamo, kakšna bi bila večja ali manjša izguba ali dobiček ob vsaki odločitvi. V življenju je vsaka odločitev, ki jo sprejmemo, praktično oportunitetni strošek. Najpogosteje se z oportunitetnimi stroški soočamo v življskih trgovinah, kjer vrednotimo produkte in njihove cene. Na podlagi cen se nato odločimo za nakup prvotnega željenega izdelka ali substituta (Kennon, 2022).

Financiranje SV je razvidno že iz prejšnjih točk, kjer so navedeni točni podatki, kolikšen delež proračuna je bil namenjen financiranju in kolikšna je ta vsota v evrih. Izračunavanje oportunitetnih stroškov SV z vidika proračuna RS je zahtevno, saj je potrebno vključiti več faktorjev:

- upoštevanje finančnega primanjkljaja proračuna RS,
- izračun ter pretvorba tolarjev v evre in inflacija slovenskega tolarja v času njegove uporabe,
- prihodki davkov SV,
- financiranje projektov.

Upoštevati bi bilo potrebno tudi inflacijo in gospodarsko rast v primeru preusmeritve sredstev v gospodarstvo.

Kot se da razbrati s slike 8, je RS večino časa doživljala finančni primanjkljaj v državnem proračunu, kar je povzročilo povečanje dolga in posledično stroške obresti. Izdatki za vojsko so bili bolj odvisni od gospodarske rasti kot od velikosti proračuna, saj se kljub primanjkljaju in presežku niso občutno spreminjali. Čeprav obstaja med gospodarsko rastjo in velikostjo proračuna korelacija, so izdatki vendarle bolj občutljivi na gospodarsko rast, saj je le-ta pokazatelj širše slike gospodarstva in prihodnje finančne situacije. Izdatki za vojsko so se skozi zgodovino Slovenije povečevali do leta 2010, ko je finančna kriza iz leta 2008 prisilila vlado, da privarčuje izdatke v določenih sektorjih, med njimi je bila tudi SV. Izdatki so se tako od leta 2010 do leta 2016 zniževali. Ponovno višanje izdatkov za SV je nastopilo ob ponovni močni gospodarski rasti v RS. Zaradi vojne v Ukrajini se je Slovenija z drugimi članicami NATA zavezala, da bo vlada do leta 2024 za SV namenila 1,5 odstotne točke proračuna RS in do leta 2030 celi 2 odstotni točki. Ponovno višanje izdatkov kljub finančni krizi zaradi pandemije je vzrok močne gospodarske rasti Slovenije, ki pričakuje, da se bo v letu 2022 BDP povišal za okoli 10 odstotnih točk (A. S., 2022).

Ob predpostavki, da izdatkov za SV ne bi imeli, bi se primanjkljaj v letnih proračunih zmanjšal za dobro odstotno točko, kar bi pomenilo manjšo zadolžitev in obresti ter sočasno manjše odhodke in primanjkljaj za prihodnja leta. Trenutno odplačevanje dolgov, ki smo si jih nabirali in si jih nabiramo zaradi primanjkljaja v proračunu, se giblje okoli 10 odstotnih točk. To pomeni, če ne bi bilo dolga, posledično tudi težav s primanjkljajem v proračunu ne bi imeli, seveda ob predpostavki, da bi se izdatki namenili za zmanjševanje zadolževanja in ne za druge primere financiranja oziroma izdatke. Pri tem bi izključili zadolževanje za financiranje projektov v Sloveniji in zgolj upoštevali zadolževanje za vzdrževanje deleža izdatkov, namenjenih za določeno strukturo ob sklenitvi proračuna. Vredno je omeniti, da gre pri preračunavanju oportunitetnih stroškov za špekuliranje na podlagi predlaganih in izvedenih projektov.

SKLEP

V zaključni strokovni nalogi sem prikazal in analiziral izdatke, ki so v proračunu RS namenjeni za vojsko, ter predstavil njihove oportunitetne stroške. Predpostavil sem, kako bi ukinitve izdatkov za SV ustvarila dodatni vir prihrankov RS. Menim, da sem to temo dobro povzel, podrobneje pa bom svoje ugotovitve predstavil v sledečih odstavkih.

Med pisanjem naloge sem se spraševal, kako bi spremembe izdatkov vplivale na državni proračun. Odgovor se glasi, da bi bil državni dolg manjši, saj se zadolžujemo zaradi primanjkljaja v državnem proračunu. Posledično bi bili manjši tudi izdatki, ki so namenjeni za odplačevanje dolga, s čemer lahko rečemo, da je to naš oportunitetni strošek. Pri

analiziranju strukture proračuna RS sem upošteval podatke do leta 2019, ki so prikazani v tabeli 4, saj so bili izdatki zadnja leta zaradi izrednih pandemičnih razmer v primerjavi s preteklimi leti neobičajno porazdeljeni in bi predstavili nerealno sliko gibanja izdatkov glede na gibanje gospodarstva in proračuna.

Pri analiziranju gibanja izdatkov ob spremembi gospodarske rasti in proračuna sem prišel do ugotovitve, da so se izdatki v letih varčevanja zaradi negativne rasti BDP in manjšanja proračuna približno usklajeno zmanjševali na področjih podjetništvo in konkurenčnost, SV vojska in politični sistemi. Razlog je v tem, da omenjeni sektorji ob zmanjšanju finančnih sredstev prebivalstvu ne povzročajo dodatne finančne obremenitve. Do fenomena zmanjševanja izdatkov pride zaradi potrebe po ohranjanju velikosti izdatkov v drugih sektorjih, kot sta izobraževanje in šport ter socialna varnost, ki morajo biti za normalno delovanje družbe prioriteto obravnavani. Zanimivost je v tem, da so se izdatki za infrastrukturo v vseh infrastrukturnih panogah povečali, kar nam pove, da skuša država v času varčevanja okrepiti gospodarstvo z investiranjem v gradnje in obnovo. Kasneje, v času gospodarske rasti, začne ponovno višati izdatke v sektorjih, ki nimajo večjega vpliva na gospodarstvo. Če se osredotočimo na obdobje višanja izdatkov, lahko vidimo, da se je takrat zniževala vsota izdatkov za trg dela in za lokalno samoupravo, kar je razvidno iz tabele 4. Razlog za to je, da omenjena sektorja ob rasti proračuna ne potrebujejo dodatnih finančnih sredstev, zato se delež izdatkov ob večanju proračuna proporcionalno manjša.

V zaključni strokovni nalogi sem prikazal oportunitetne stroške izdatkov RS za SV in na kakšen način bi lahko privarčevali z njimi. Prikazal sem ugotovitve, ki sem jih opazil pri gibanju izdatkov v letih varčevanja in v letih močne gospodarske rasti, ter primerjal obnašanje porazdelitve izdatkov državnega proračuna. Povzel sem tudi, kako na izdatke SV in tudi na druge sektorje vpliva rast ali padec proračuna v nasprotju z rastjo ali padcem BDP.

LITERATURA IN VIRI

1. A. S. (2022, 29. junij). MMC RTV Slovenija. *Časovnico višanja izdatkov za obrambo bo treba pospešiti*. Pridobljeno 14. avgusta 2022 iz <https://www.rtv slo.si/slovenija/golob-casovnico-visanja-izdatkov-za-obrambo-bo-treba-pospesiti/632588>
2. Cvikl, M. M. & Zemljič, P. (2000). *Zakon o javnih financah s komentarjem*. Ljubljana: Bonex.
3. European Commission. (2022). *EU transport infrastructure*. Pridobljeno 10. avgusta 2022 iz https://transport.ec.europa.eu/news/eu-transport-infrastructure-speeding-investments-dual-civildefence-use-and-energy-efficiency-2022-04-08_en
4. Ferfila, B. (1999). Budget of the Republic of Slovenia. *Naše gospodarstvo*, 45(1/2), 63–88.

5. Generalštab Slovenske vojske. (2022). *Sestava Slovenske vojske*. Pridobljeno 25. julija 2022 iz <https://www.gov.si/teme/sestava-slovenske-vojske/>
6. Kenoon, J. (2022, 29. junij). What is opportunity cost?. *The Balance*. Pridobljeno 20. avgusta 2022 iz <https://www.thebalancemoney.com/what-is-opportunity-cost-357200>
7. Kladnik, T. (2011). Teritorialna obramba v obrambi suverenosti Republike Slovenije. V T. Kladnik (ur.), *Vojaška obramba Slovenije: 1990–1991* (str. 7–19). Ljubljana: Defensor.
8. Kopač, J. (1995). *Upravljanje proračunskih izdatkov* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. Macrotrends. (2022). *Slovenia GDP Per Capita 1995–2022*. Pridobljeno 12. avgusta 2022 iz <https://www.macrotrends.net/countries/SVN/slovenia/gdp-per-capita>
10. Military. (2014). *Military bases*. Pridobljeno 26. julija 2022 iz https://military-history.fandom.com/wiki/Military_base
11. Ministrstvo za finance. (brez datuma). *Proračun*. Pridobljeno 12. avgusta iz <https://proracun.gov.si/Public/BudgetVisualization>
12. Ministrstvo za obrambo. (2016). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Porocilo_za_javnost_izvoz_uvoz_2016.pdf
13. Ministrstvo za obrambo. (2017). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Porocilo_za_javnost_izvoz_uvoz_2017.pdf
14. Ministrstvo za obrambo. (2018a). *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2018*. Pridobljeno 3. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/LP_MO_2018.pdf
15. Ministrstvo za obrambo. (2018b). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Porocilo_za_javnost_izvoz_uvoz_2018.pdf
16. Ministrstvo za obrambo. (2019a). *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2019*. Pridobljeno 3. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Letno_porocilo_MO_2019.pdf
17. Ministrstvo za obrambo. (2019b). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz
18. Ministrstvo za obrambo. (2020a). *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2020*. Pridobljeno 3. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Letno_porocilo_MO_2020.pdf
19. Ministrstvo za obrambo. (2020b). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Javne-objave/2021/Uvoz-izvoz-vojaskega-orozja-in-opreme-2020.pdf>

20. Ministrstvo za obrambo. (2020c). *Bela knjiga o obrambi Republike Slovenije*. Pridobljeno 8. avgusta 2022 iz <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/BK2020.pdf>
21. Ministrstvo za obrambo. (2021a). *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2021*. Pridobljeno 3. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/letno_mo_2021.pdf
22. Ministrstvo za obrambo. (2021b). *Uvoz in izvoz vojaške opreme*. Pridobljeno 5. avgusta 2022 iz https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/Porocilo_za_javnost_uvoz_izvoz_2021_SLO.pdf
23. Nato. (2022). *Collective defence – Article 5*. Pridobljeno 27. julija 2022 iz https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm
24. Postanivojak. (2022). *Vsi poklici*. Pridobljeno 2. avgusta 2022 iz <https://postanivojak.si/enote/esd/>
25. Siol.net. (2017). *Slovenije je lani izvozila rekordnih 16 milijonov evrov orožja in vojaške opreme*. Pridobljeno 8. avgusta 2022 iz <https://siol.net/novice/slovenija/slovenija-lani-izvozila-rekordnih-16-milijonov-evrov-orozja-in-vojaske-opreme-455419>
26. Slovenska vojska. (2022). *Poslanstvo Slovenske vojske*. Pridobljeno 25. julija 2022 iz <https://www.slovenskavojska.si/poslanstvo/#carousel-775>
27. STA. (2022). *Za investicije v Slovensko vojsko letos 120 milijonov evrov*. Pridobljeno 10. avgusta 2022 iz <https://www.dnevnik.si/1042988805>
28. Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma). *Primanjkljaj in dolg države*. Pridobljeno 12. avgusta 2022 iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/86>
29. The World Bank. (2021). *GDP growth – Slovenia*. Pridobljeno 12. avgusta 2022 iz https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2021&locations=EU-SI&name_desc=true&start=2001&view=chart

PRILOGE

Priloga 1: Kategorizacija orožja in vojaške opreme (izrezek iz poročil – uvoz, izvoz)

ML1 - Gladkocevno orožje kalibra do 20 mm, drugo orožje in avtomatsko orožje kalibra 12,7 mm (0,50 palca) ali manjšega kalibra, dodatki in posebej zanje zasnovane komponente

ML2 - Gladkocevno orožje kalibra najmanj 20 mm, drugo orožje in oborožitev kalibra nad 12,7 mm (kalibra 0,50 palca), metalci in dodatki in posebej zanje zasnovane komponente

ML3 - Strelivo in naprave za nastavljanje vžigalnikov in posebej zanje zasnovane komponente.

ML4 - Bombe, torpedi, rakete, vodeni izstrelki, druga eksplozivna telesa in polnjenja ter z njimi povezana oprema in dodatki in posebej zanje zasnovane komponente

ML5 - Naprave za vodenje ognja in z njimi povezana oprema za alarmiranje in opozarjanje ter s tem povezani sistemi, oprema za testiranje in uravnavanje ter protiukrepe; posebej zasnovani za vojaško uporabo, ter posebej zanje zasnovane komponente in dodatki

ML6 - Kopenska vozila in njihove komponente

ML7 - Kemični agensi, „biološki agensi“, „agensi za obvladovanje nemirov“, radioaktivni materiali, pripadajoča oprema, komponente in materiali

ML8 - Energetski materiali in pripadajoče snovi

ML10 - Zrakoplovi, vozila lažja od zraka, brezpilotni zrakoplovi, motorji in oprema za zrakoplove, pripadajoča oprema in komponente, posebej zasnovani ali prirejeni za vojaške namene

ML11 - Elektronska oprema, »vesoljska plovila« in komponente, ki niso navedena na EU

ML13 - Oklepna ali zaščitna oprema in konstrukcije in komponente

ML14 - Specializirana oprema za vojaško usposabljanje ali za simuliranje vojaških scenarijev, simulatorji posebej zasnovani za usposabljanje za uporabo katerega koli strelnega orožja ali orožja navedenega v ML1 ali ML2, ter posebej zanje zasnovane komponente in dodatki.

ML16 - Kovani, liti in drugi nedokončani proizvodi, posebej zasnovani za katerega od proizvodov, navedenih v ML1 do ML4, ML6, ML9, ML10, ML12 ali ML19.

ML17 - Različna oprema, materiali in „knjižnice“, naštetih spodaj, in posebej zanje zasnovane komponente

ML18 - Proizvodna oprema in sestavni deli

(Siol.net., 2017)